

Demograafilised muutused ja kohanev kooliruum

Katrin Koov ja Renee Puusepp

EKA arhitektuuriteaduskond

Planeerimiskonverents Tartu 2025

Taust

Eestis on käimas **haridusreform**, mille eesmärk on õpikäsituse uuendamine ja kooli füüsilise taristu ümberkorraldamine.

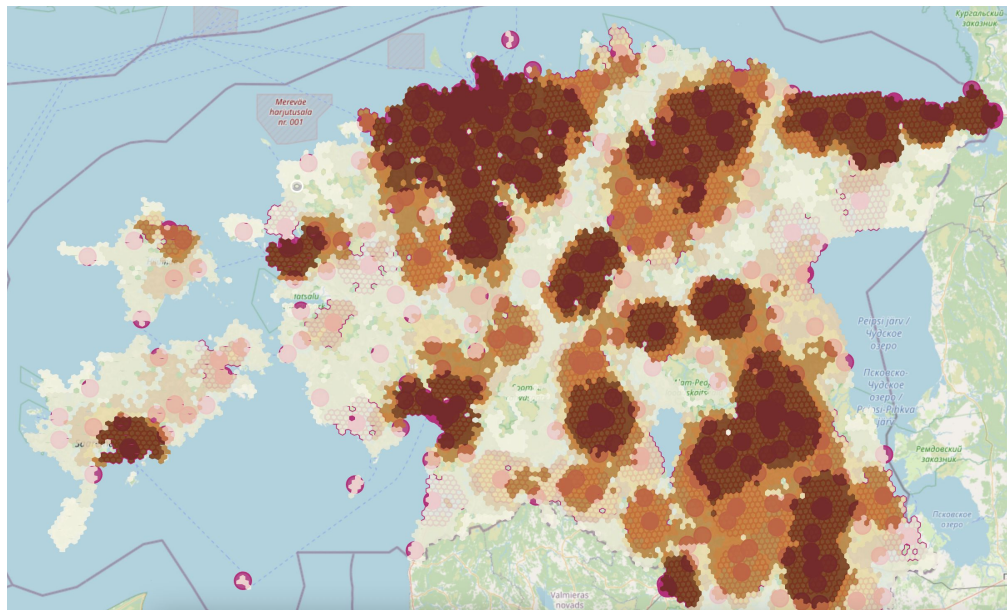
Jagatakse ümber **vastutusala**: kohalikud omavalitsused tagavad põhihariduse ja riik gümnaasiumihariduse, sh taristu.

Koolivõrk kohandatakse inimeste paiknemisega üle riigi.

Illustratsioon: põhikoolide ja gümnaasiumite katvusala

Allikas: Arenguseire keskus

<https://arenguseire.ee/koolivorgu-kaardirakendus/>

Taust

Seoses reformiga on ehitatud **uusi koolimaju** üle riigi. Samal ajal on mitmeid koole ka suletud. Kogukondadele esitatakse sotsiaalseid väljakutseid, teisalt paraneb ruumikvaliteet ja -teadlikkus. Kooliarhitektuur on muutunud marginaalsest teemast üheks arhitektuurivälja põhifookuseks.

Läbi arhitektuurivõistluste on valminud **ligi 50 uut koolimaja**. See on aga vaid **10% kõigist Eesti koolidest**. Ülejäänud 90% haridustaristu jääb tihtilugu nii füüsiliselt kui moraalselt ajale jalgu. Kuidas neid keskkondi kaasajastada? Mida on õppida uutest koolidest?

Pildil: Rakvere Riigigümnaasium, Salto arhitektid. Foto: Tõnu Tunnel

Taust

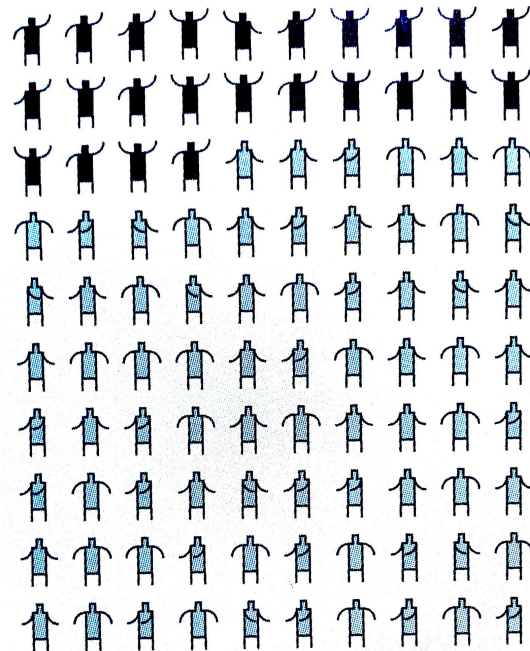
Eestis on suur **lõhe laste õpitulemuste ja subjektiivse heaolu vahel**. PISA testide põhjal on Eesti lapsed Euroopa tipus, tervisenäitajad aga järjest **kehvemad**.

TAI uuringu järgi oli 2022. aastal kolmandik Eesti lastest ülekaalulised. Üle kolmandiku lastest on aasta jooksul kogenud depressiooni.

See, kuidas lapsed koolis end tunnevad ja käituvad, on muuhulgas ka **ruumikvaliteedi küsimus**.

23,7% Eesti 7–13-aastastest õpilastest vastab soovituslikule füüsilise aktiivsuse tasemele, 76,3% mitte. (Mooses 2017) →

Illustratsioon: Tuumik Studio (Muutuv kooliruum. Eesti Arhitektide Liidu juhend tänapäevast õpikäsitust toetava koolikeskkonna kavandamiseks)

Milles probleem?

1. Eesti koolitaristu on ebaühtlaselt koormatud

Inimesed koonduvad elama suurematesse keskustesse, toimub valglinnastumine. Linnade ja lähivaldade koolid ja lasteaiad on ülekoormatud, sageli SOS olukorrad. *Pildil Kuusalu KK ajutised moodulklassid (allikas: ajaleht Sõnumitooja)*

Väiksemates omavalitsustes sageli vastupidine mure: laste arv kahaneb ja koolid jäävad liiga suureks, ülalpidamiskulud kõrged, toimub ka haridusränne. Pildil Puka vana koolimaja (tühi), allikas Wikimedia Commons

2. aeglaste ja kiired protsessid ei ole sünkroonis

Planeerimine võtab aega aastaid, koolikeskkondade uuendamine ja muutunud õpikäsituse rakendamine ei toimu piisavalt kiiresti, samas on olemas nii teadmised kui ka oskused parema keskkonna rajamiseks. *Skeemi allikas: HTM*

Fotod: Tõnu Tunnel

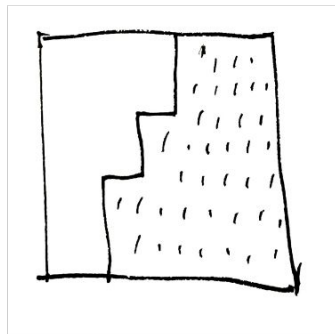
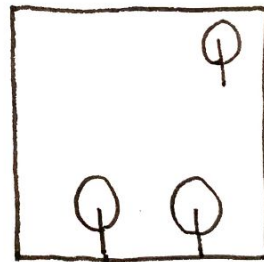
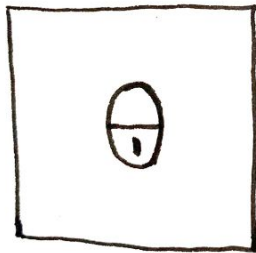
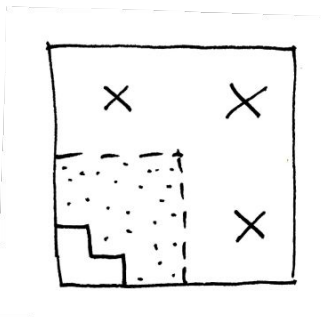
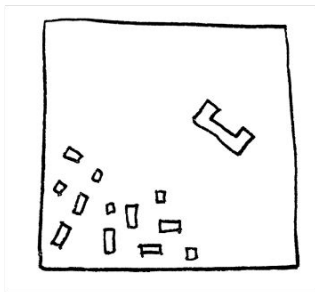

3. koolivõrk ei vasta tulevikuootustele

72%

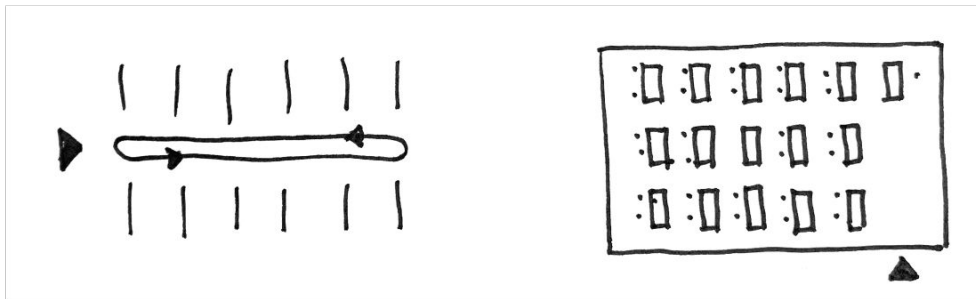
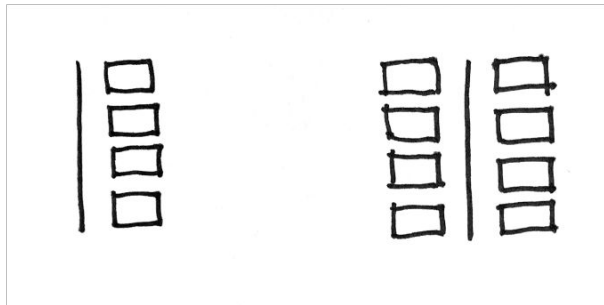
Tallinna koolidest on nõukogudeaegsed tüüphooned
(44 kooli 61st)

Vaatamata jõupingutustele on uute ja/või tänapäevastele nõuetele ja muutunud õpikäsitusele vastavate koolide hulk vaid **10% kogu koolitaristust**. Mida teha 90% koolidega, kuidas neid kiirelt ja õppijasõbralikult ajakohastada? (foto: Google Maps)

asukoht keskusest eemal | suured alad kasutusest väljas | lukustatud aiad | vähe puid | madal liigirikkus | 30% asfaldi 70% niidetud muru

Tüüpilised probleemid

koridoripõhine tüpologia | puuduv vahedusrikkus | piiratud liikumisvõimalused | jäik mööblipaigutus | õppijad passiivses positsioonis

Allikas: EKA kooliruumide uuring 2023–2025

Milline on kaasaegne õpikeskkond?

(kontseptuaalselt)

- õppijakeskne
- iseseisvust toetav
- sotsiaalne
- kogukondlik

(ruumiliselt)

- paindlik (kohandatav, ristikasutatav)
- vaheldusrikas (põnev, inspireeriv)
- kutsuv (hästi loetav, lihtne orienteeruda)
- tervislik (liikuma kutsuv ja puhkamist võimaldav)

*Rakvere põhikoolide tööõpetuse maja, KUU arhitektid
Foto: Tõnu Tunnel*

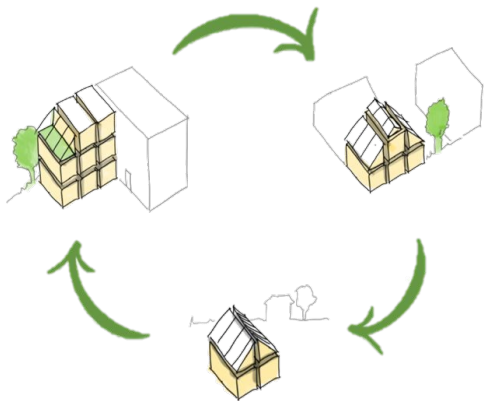
Suuremates linnades on uute hoonete rajamine aeganõudev ja jätkusuutmatu. Pildil Tallinna Kristiine Lasteaia ehitus

Kasvavad peale uued põlvkonnad, kelle ootused ja vajadused on teistsugused, haridustaristu ei jõua sellele piisavalt kiiresti järgi. Pildil Pelgulinna Riigigümnaasium (Arhitekt Must), esiplaanil arhitekt Ott Alver ja EKA arhitektuuritudengid. Foto: Katrin Koov

Milline võiks olla lahendus?

Uuele õpikäsitusele vastav arhitektuur + paindlik & ringmajanduslik lahendus: mustermaja

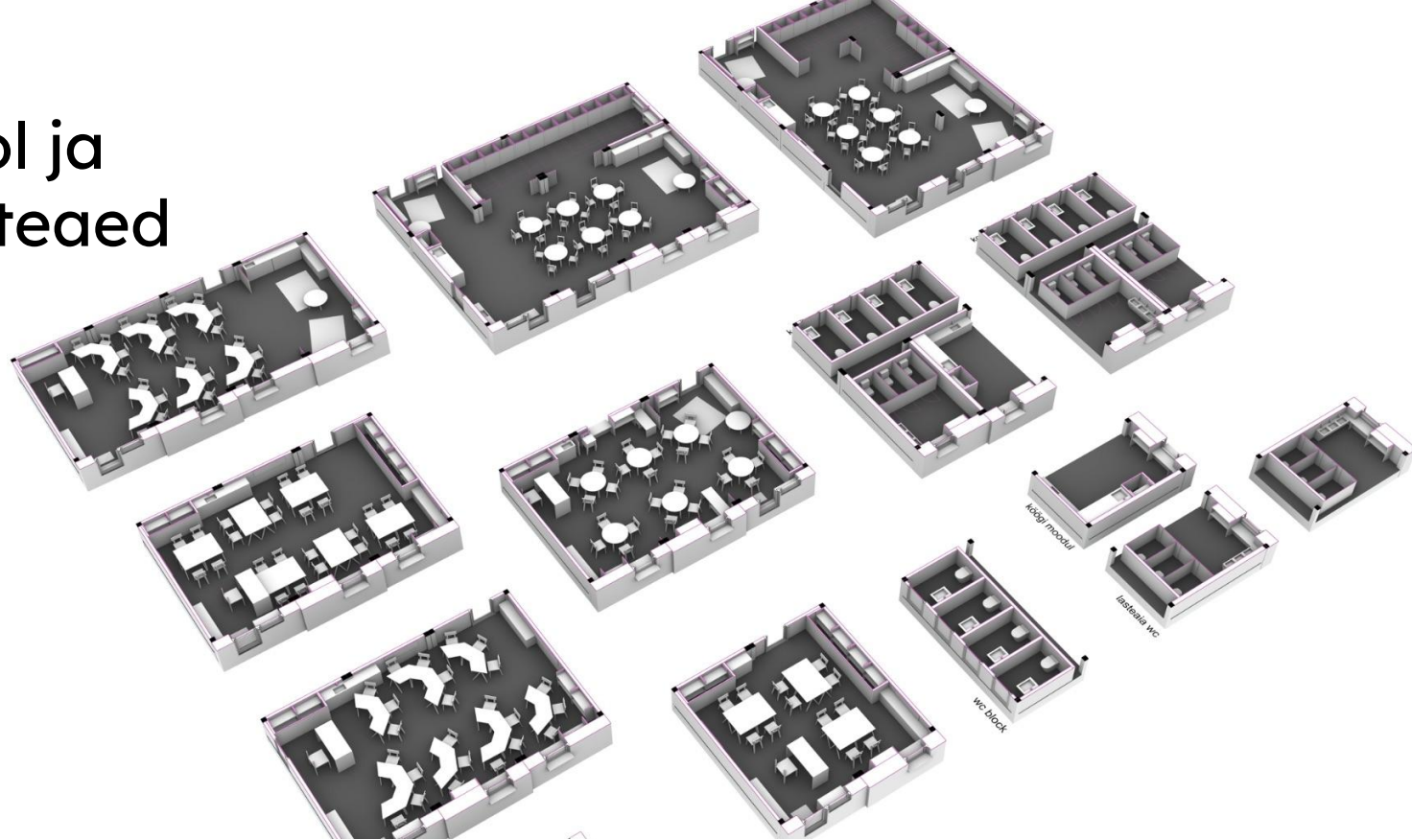

Kiireks lahenduseks sobivad modulaarsed ajutised kooliruumid, mis pakuvad muutunud õpikäsituse rakendamiseks sobivat keskkonda. Hooned on keskkonnasõbralikud ja lihtsalt laiendatavad / kohandatavad

*Elektrilevi koolituskeskus
(mustermaja süsteem)
foto: Sven-Olof Englund*

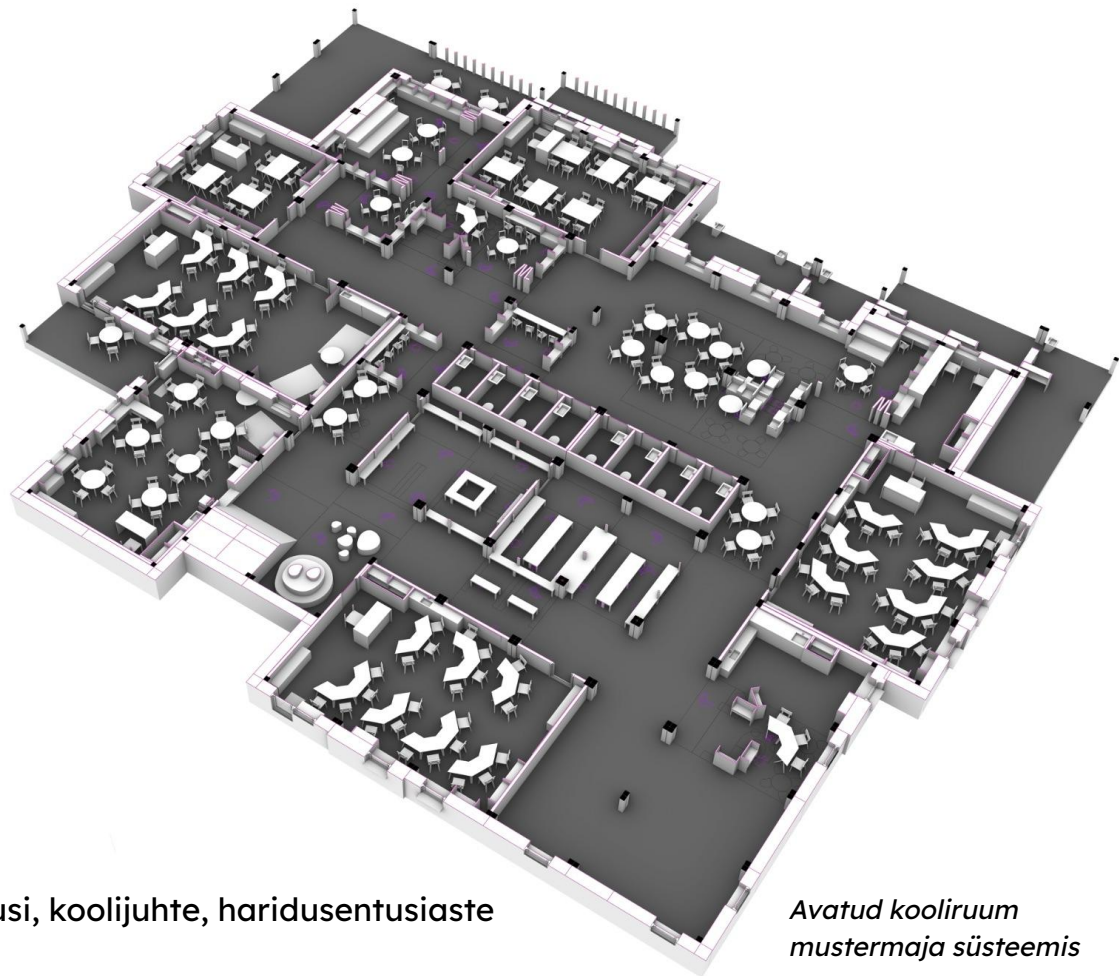
Musterkool ja musterlasteaed

Kultuuriministeeriumi rahastatud **eksperimentaalarendus** lasteaedade ja koolide musterlahenduste väljatöötamiseks ja katsetamiseks

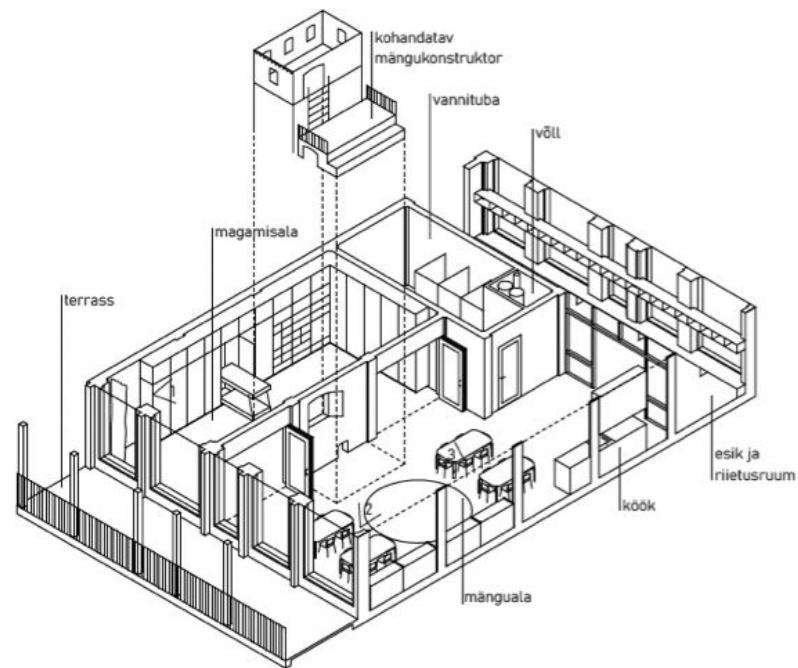
*Klassid ja rühmaruumid
mustermaja süsteemis*

Mis järgmiseks?

Otsime koostööpartnereid: omavalitsusi, koolijuhte, haridusentusiaste

*Avatud kooliruum
muster maja süsteemis*

*Tallinna Manufaktuuri lasteaed (mustermaja süsteemis)
 autorid: Nomad, Creatomus, Ruumilood, Lootus*